

культури; соціокультурний потенціал освітнього середовища ЗВО, духовний саморозвиток і самовдосконалення особистості студента.

Список використаних джерел

1. Вишневецький О. Концепція демократизації українського виховання. Концептуальні засади демократизації та реформування освіти в Україні: Педагогічні концепції. Київ: Школяр, 1997. С. 78–122.
2. Демков М. И. Русская педагогика в главнейших ее представлениях. Москва, 1898. 268 с.
3. Жизнь во Христе: Нравственный катехизис. Львов : Издательство Украинского Католического Университета, 2004. 174 с.
4. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України (затверджена наказом Міністерства освіти і науки України № 641 від 16.06.2015). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5d5/279/7ca/5d52797ca746c359374718.pdf> (дата звернення: 15.11.2021).
5. Національна доктрина розвитку освіти (затверджена Указом Президента України від 17 квітня 2002 року. № 347/2002). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002> (дата звернення: 15.11.2021).
6. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року (затверджена Указом Президента України від 25 червня 2013 року № 344/2013). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 15.11.2021).
7. Закон України «Про повну загальну середню освіту» (№ 463-IX від 16.01.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-2050> (дата звернення: 15.11.2021).

Олександр КНЯЗЮК

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ ТА ПОПУЛЯРИЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

Соціальні мережі стали частиною життя сучасних людей. Ця ситуація утворилася завдяки тому, що 1) інтернет-мережі є новинкою сучасного світу, а, як відомо, нове завжди притягує увагу, і 2) завдяки цьому науково-технічному феномену людина здобула ряд можливостей у соціальній взаємодії і часі, які трансформувалися з традиційного світу у віртуальний.

Використовуючи Інтернет як технічне досягнення, людина перемістила свої реальні соціальні зв'язки у віртуальний світ. Інтернет не лише їх сприйняв, а й створив умови для розширення, долаючи час і простір. Зважаючи на ці особливості, яких не вистачає в традиційному світі, людина знаходить їх в інтернет-мережі. Реєструючись у соціальних мережах, людина починає матеріалізовувати взаємовідносини та формувати так зване віртуальне «Я», яке не завжди може відповідати традиційному «Я».

Ця невідповідність зумовлюється особливістю інтернет-ресурсу та діяльності соціальних мереж. Говорячи про матеріалізацію суспільних відносин, не можна не погодитися з думкою О. Пінчук, яка відмічає, що ця форма матеріалізації суспільних відносин не є новою. Адже соціальна мережа супроводжується людиною протягом усього життєвого циклу, виступає елементом загального соціального середовища. Через неї людина включається в суспільство, набуває соціального досвіду, освоює соціальні норми, правила, формує свої цінності й установки. У соціальній мережі відбувається обмін ресурсами як матеріальними, так і нематеріальними [2, с. 14]. Завдяки Інтернету вони здобули нове дихання. Він створив умови перенесення соціальних мереж в

інформаційну інтернет-мережу. У ХХІ ст. термін «соціальні мережі» набув особливого розповсюдження не лише в наукових колах, а й у різних соціальних структурах, інститутах суспільства. Однак незважаючи на таку полонізацію суспільного буття, в суспільствознавстві досі немає єдиного підходу до розуміння дефініції «соціальні мережі». Вперше термін «соціальна мережа» було сформульовано Дж. Барнесом у 1954 р. у праці «Класи і збори в норвезькому острівному приході», що увійшла до збірки «Людські стосунки». Він запропонував схематично визначити соціальну мережу як безліч точок, з'єднаних між собою лініями, де під точками розумілися окремі індивіди і соціальні групи, а лінії позначали природу їх взаємодії [2, с. 300].

Інші дослідники (С. Вассермат та К. Фауст) говорять про те, що «соціальна мережа» – це соціальна структура, що складається з безлічі соціальних акторів і набору діадичних зв'язків між цими суб'єктами [2, с. 301]. Це не всі концепції, які розкривають розуміння соціальних мереж, але навіть вони засвідчують форму взаємовідносин, що виникають між її учасниками. Такі взаємовідносини, перемістившись із традиційного світу у віртуальний, стали причиною утворення електронних соціальних мереж, які для зручності називають «соціальними мережами». З вищезазначеного можна зробити висновок, що соціальна мережа – це безмасштабна взаємодія в мережі Інтернет вузлів, які утворюють соціальні актори, а ребра продукуються діадичною комунікацією між ними. Іншими словами, це соціальна структура, що складається з груп вузлів, якими є соціальні об'єкти і зв'язки між ними. Тобто соціальна мережа, як наголошує Є. Патаракін, є платформою, на базі якої учасники можуть встановлювати відносини один з одним [3, с. 55]. Отже, це дає підстави стверджувати, що соціальна мережа є частиною від цілого.

З розвитком науки і техніки, поширенням комп'ютеризації та інтенсивним входженням Інтернету в повсякденне життя людини соціальні мережі набувають неабиякої популярності. Вона зумовлена швидкістю донесення інформації, можливістю обговорення важливих соціальних, політичних, економічних, побутових та інших проблем з необмеженим колом осіб, які є учасниками соціальних інтернет-мереж. Варто відмітити, що сьогодні об'єднання людей в соціальні інтернет-мережі відбувається завдяки цінностям. Адже учасники соціальних мереж об'єднуються навколо проблем для того, щоб популяризувати цінності, які, на думку учасників, є життєздатними і сприятимуть вирішенню проблем й здійсниють трансформацію суспільства. Тобто люди, які долучаються до цих цінностей, починають формувати віртуальне «Я», підтримуючи в такий спосіб мережу. У цьому контексті цінності важливою є думка М. Бойченка: «Завдяки цінностям людина ідентифікує себе зі спільнотою. Власне саме через таку ціннісну ідентифікацію і відбувається для особистості також ідентифікація соціальна» [1, с. 49–51], у нашому випадку – ідентифікація із соціальною спільнотою у віртуальному світі. Адже процес ідентифікації вимагає підпорядкування своїх дій, інтересів тим цінностям, що побутують у групі. Таке «Я» є життєздатним до тих пір, поки суб'єкт є учасником мережі і підпорядковує свої дії цінностям, вимогам і потребам мережі. Ця ситуація засвідчує, що вік комп'ютерних технологій, в якому ми зараз перебуваємо, створив умови, коли людина має подвійну сутність.

Із цього приводу М. Кастальс відзначає, що завдяки комп'ютерним технологіям відбулася трансформація реальних суспільних відносин у віртуальні, а це призвело до появи мережевих суспільств. Дослідник підкреслює, що він іменує соціальну структуру інформаційного століття мережевим суспільством тому, що воно створене мережами виробництва, влади й досвіду, які утворюють культуру віртуальності в глобальних потоках, що перетинають час і простір. Усі суспільства інформаційної епохи дійсно пронизані (з різною інтенсивністю) повсюдною логікою мережевого суспільства, чия динаміка поступово абсорбує й підкорює попередні соціальні форми [3]. «Нова комунікативна система все більше говорить на універсальній цифровій мові, одночасно

інтегрує в глобальному масштабі виробництво і розповсюдження слів, звуків та образів у нашій культурі та прилаштовує їх до індивідуальних смаків. Інтерактивні комп'ютерні мережі зростають у геометричній прогресії, утворюючи нові форми і канали комунікації, формують життя і формуються життям одночасно» [4, с. 404]. Практично відбувається формування нового типу культури – віртуальної, яка сьогодні не є визначеною і окресленою. Це ускладнює процес формування віртуального «Я».

Однак, незважаючи на це, сучасне суспільство поглинута інформаційним розвитком і створенням як формальних, так і неформальних соціальних інтернет-мереж. Формальними соціальними мережами є Twitter, Flickr, Facebook, LinkedIn та ін., неформальні: «Синій кит», «Тихий дім», «150 зірок» – тобто ті соціальні мережі, які, вдаючись до маніпулювання свідомістю людей, особливо підлітків, пропагують насилля та суїцид. Сьогодні ми є свідками впливу соціальних мереж на поведінку людей. Варто також відмітити і те, що численність мереж постійно зростає, вони стають домінантами в житті людини.

Із цього приводу Т. Галіч зазначає, що суспільство, ключову роль в якому починають відігравати мережі, вільно формує об'єднання людей і груп за інтересами. На відміну від традиційних соціальних структур, «мережі здатні сприймати і самостійно створювати комунікативні конфігурації, не доступні для традиційних інститутів». Основою такого суспільства є мережна комунікація, однією з форм вираження якої є помітне зростання кількості соціальних інтернет-мереж. Вони виступають інструментом, за допомогою якого велика кількість користувачів глобальної мережі отримують додаткові можливості в спілкуванні і взаємодії [2, с. 299]. Практично мережа віртуального світу, діючи на підсвідомість людини і формуючи віртуальне «Я», є причиною діяльності традиційного «Я» в цьому світі. Прикладами такої інтенсивної діяльності є активність різних колективних дій: волонтерської діяльності, квестової гри, революцій тощо. Все це можуть спровокувати соціальні мережі, що об'єднують людей навколо певних цінностей і здатні трансформувати віртуальне «Я» в традиційний світ. Таке бачення соціальних мереж засвідчує про велику організаційну силу, завдяки якій відбувається об'єднання осіб (акторів), які обрали ті цінності, що є домінуючими в цій мережі. Це дає підстави стверджувати, що «Я» в той чи інший спосіб зазнає впливу соціальних мереж і починає себе ідентифікувати з обраними. У цьому контексті ми вправі відзначити, що соціальні мережі виступають соціалізаційним інститутом, який створив нові умови для формування якісно вищої від минулих світових тенденцій побудови взаємовідносин із колегами, друзями і користувачами й окреслив віртуальний шлях входження особистості в соціум.

Тобто формування «Я» під впливом соціальних мереж є корисним у процесі соціалізації. Але чи дійсно це так? Адже в інтернет-мережі є чимало інформації, яка не властива індивідам певної вікової категорії, крім цього, існують, як ми відзначали, неформальні соціальні мережі, що мають вплив на особистість і призводять до негативних наслідків. А тому виникає сумнів щодо корисності інтернет-мереж в тому прояві, що існує сьогодні. Продовжуючи думку про негативний вплив інтернет-мереж на формування традиційного «Я», варто відмітити і те, що вони містять масив інформації, абсолютно непотрібної для підростаючого покоління. Відповідно, наслідки такого процесу відображаються в культурі мовлення цього (такого) покоління, які не лише не засвоюють елементарної грамотності, а все більше використовують у повсякденному житті сленг, нецензурну та знижену лексику. Виходячи з того, що людина, яка постійно перебуває в соціальних мережах, втрачає відчуття реального часу, вважає, що його можна зупинити, якщо щось не встиг повернути назад. Зі стрімким ростом популярності Інтернету та віртуального життя молодь поступово забуває про традиційне спілкування, час, елементарні правила етикету та повністю занурюється у віртуальний світ, де вони є «всім». У цьому світі людина отримує все те, чого не вистачає їй у традиційному світі. У

такий спосіб віртуальний світ виконує компенсаційну функцію в житті людини. Практично інтернет-мережі стали реалізаторами підсвідомого у віртуальному світі, особливо це стосується підлітків. Отже, стрімке поширення нових інформаційних технологій є одним з атрибутів сучасності.

Список використаних джерел

1. Коваль О. П. Соціальна безпека: сутність та вимір: наук. доп. Київ : НІСД, 2016. 34 с.
2. Новікова О. Ф. Соціальна безпека: організаційно-економічні проблеми і шляхи вирішення. Донецьк : ІЕП НАН України, 1997. 460 с.
3. Сидорчук О. Г., Панькова О. В. Ресурси громадянського суспільства в процесах забезпечення соціальної безпеки України та її регіонів. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки*. 2016. Вип. 11. С. 298–305.
4. Соціальний потенціал сталого розвитку: інноваційні механізми формування та використання: монографія / О. І. Амоша, О. Ф. Новікова, Ю. С. Залознова та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Донецьк, 2014. 478 с.

Михайло УС

РОЛЬ РОЗВИТКУ ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ СПРИЙНЯТТЯ МУЗИКИ

У педагогічних дослідженнях, які прямо чи опосередковано мали відношення до формування художньо-образного мислення накопичено певний обсяг наукового матеріалу. Аналіз цих досліджень показує як змінювалися підходи вчених залежно від розуміння природи художньо-образного мислення. Новий методологічний підхід до проблем художньо-образного мислення пов'язаний з дослідженнями О. Костюка, Л. Мазеля, В. Медушевського, Є. Назайкінського, С. Раппопорта. Цей підхід загострив увагу до емоційно-образного цілісного сприймання творів мистецтва дітьми, до активізації художньо-образного мислення школярів на основі синтезу мистецтв.

Саме з точки зору цілісного відображення явищ дійсності серед різних видів мистецтва особливу увагу привертає фольклор як надзвичайно щедрий і природовідповідний матеріал для формування художньо-образного мислення. Використання музики в навчально-виховному процесі має свої особливості. Вони зумовлені тим, що музика, з однієї сторони, має багато спільного і з літературою (поезією), і з музикою; з другої сторони – це дуже специфічний пласт культури.

Відповідно, самі методи формування художньо-образного мислення засобами різних мистецтв - також мають і спільні, і специфічні риси. Педагогічний та, зокрема, методичний аспекти формування образного мислення досліджувався педагогами з врахуванням особливостей змісту тих чи інших шкільних предметів, (літератури, малювання, музики) та в процесі різних форм діяльності дітей. Розглянемо більш детально ідеї тих авторів, які визивають інтерес і які можна трансформувати з врахуванням специфіки музики.

Становлення образних форм мислення в процесі навчання передбачає використання спеціальних дидактичних прийомів, які створюють умови для вільного перетворення учнем чуттєвого матеріалу, різнопланового його примінення, “вичерпування” з нього різноманітного емпіричного змісту. Образне мислення властиве всім змалечку, але під час навчання починає домінувати понятійне мислення. Як наслідок творчий потенціал стає нижчим.